

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר
זרנים

הלכה

בקושית הבית יוסף על שמונת
ימי חנוכה

פרשת מקץ – חנוכה תשפ"ז

שנה כ"ז – קובץ ט' [תתקל"ז]

יד"ל ע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

אלון בכות

לעילוי נשמת

אבי מורי עטרת ראשי

רב האי גאון וחסיד

דבי **משה** זצ"ל

בן הר"ר מאיר הי"ד

וייס

דמותו הגדולה היתה לנו

כמלאך המכה על ראשנו ואומר גדל!

בגאונותו ובאהבתו לתורה שלא ידעה גבול,

היה עבורנו סמל ודוגמא לגדלות בתורה.

וגם בימים הקשים ביותר תמיד צהבו פניו בצהלה ושמחה

עת עסק בתורה והשתעשע בה.

חיבב את המצוות ורדף אחריהן

הפליא בגמילות חסדים בגופו ובממונו

נלב"ע ביום ד' לסדר מקץ - נר ג' דחנוכה - ז"ך כסלו תשע"ז

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

פרשת מקץ - חנוכה

בקושיית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

א

מצות חנוכה

הן ידועה דעת בה"ג שמנה מצות נר חנוכה במנין תרי"ג מצוות שבתורה, והרמב"ם בסהמ"צ (שורש א') דחה דבריו דהלא אין מצות חנוכה אלא מדברי סופרים, וכ"כ בהל' ברכות (פי"א ה"ג).

אמנם הרמב"ן עה"ת (ריש פר' בהעלתך) הביא מדרש חז"ל דכאשר הקריבו הנשיאים את קרבנותיהם חלשה דעתו של אהרן הכהן לפי שלא היה ביניהם לא הוא ולא שבטו ואמר לו הקב"ה "שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות". ופירש הרמב"ן דזה רמז לנר חנוכה. וכ"כ המבי"ט בקרית ספר (ריש הל' חנוכה).

והחתם סופר (בשו"ת יו"ד סוס"י רל"ג ובחי' למס' שבת כ"א ע"ב) כתב ליישב שיטת הבה"ג, דבאמת מצוה מה"ת לעשות זכר לנס חנוכה ופורים, דהלא ק"ו היא ומה אם מעבדות לחירות נצטוונו לעשות זכר ליצי"מ ממות לחיים לא כ"ש. אלא שמה"ת לא נצטוונו בענין מסויים אם בהדלקת הנר וקריאת המגילה ואם בדרך אחר, אך מי שעוברים עליו ימי החנוכה ופורים ללא זכר והודיה ביטל מצות דאורייתא, עי"ש.

והדברים חידוש, אמנם בעצם יסוד הדברים הרי זה דומה למש"כ הרמב"ם בהל' אבל (פי"ד ה"א) דכל המצוות שבכלל גמילות חסדים בגופו מדברי סופרים הם, דהיינו ביקור חולים, הכנסת כלה ולויית המת, וכל אלה בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך.

הרי דאף דהמצוה הכללית מה"ת היא, פרטיה ודקדוקיה מדברי סופרים, וכך היא דעת החת"ס במצוה דחנוכה ופורים.

ב

הנה ידוע בשער בת רבים קושיית רבינו הבית יוסף למה מדליקין נר חנוכה שמונה ימים, והלא בפך השמן היה כדי להדליק יום אחד ונמצא שלא היה הנס אלא שבעה

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

ימים, ולמה תיקנו אפוא שמונת ימי חנוכה. וכבר מצינו קושיא זו בדברי אחד הראשונים. בתוס' הרא"ש (שבת כ"א ע"ב ד"ה ונעשה נס) כבר הקדים את הבית יוסף גם בקושיתו וגם בכל שלשת תירוציו. ונבאר בקצרה מה שיש לדון ולעיין בזה בדברי קדמונינו.

כתבו הרא"ש והב"י ג' תירוצים, ונדון בקצרה:

א. חילקו את השמן מראש לשמונה חלקים כדי להדליק בכל לילה ולילה, ונמצא שגם בלילה ראשון נעשה נס שמעט השמן דלק פי שמונה מטבעו.

ותמה הפרי חדש (בסימן תרע"א) על הב"י, וכן הקשה הרא"ש שם והלא אין סומכין על הנס, וא"כ אסור היה להם לחלק את השמן לשמונה חלקים ולהדליק שמינית מן השיעור.

אמנם לכאורה יש לומר בפשטות שבאמת קיוו לנס והיו יושבים ומצפים ומתבוננים בנר ואם אכן השמן היה כלה והולך היו מוסיפים שמן כדי שידלק כשיעור, וא"כ לק"מ.

אך באמת מבואר במנחות (פ"ט ע"א) שדרשו "מערב עד בוקר, תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בוקר". ויש לעיין בביאור הלכה זו, האם פירושה דאם אין הנר דולק מערב עד בוקר לא יצא יד"ח, או שמא יש גם קפידא שיתן בנר כשיעור זה, ואם בשעת הדלקת הנר לא היה בו כשיעור זה, לא קיים מצותו. (וכך מבואר בפוסקים לענין נר חנוכה עיין סימן תרע"ה ס"ב ואכמ"ל).

והנה בקרן אורה (מנחות שם) וכן בחזון איש (קדשים מנחות סימן ל' אות ז') נקטו דאכן יש למלא את הנר בשיעור שמן מערב עד בקר, ולהבנתם אכן לא יצאו יד"ח כאשר יוסיפו שמן לאחר הדלקת הנר. אך הרא"ש שם בתוספותיו כתב דאין זה אלא במקום דאפשר ואינו מעכב, ולשיטתו שפיר י"ל דאכן חילקו את השמן לשמונה חלקים ובלילה הראשון ציפו לנס שאכן זכו לו, ואילולי שזכו לנס היו מוסיפין שמן לנר עד שידלק כדי מדתו.

ובאמת במנחות שם מבואר לכאורה כדברי הרא"ש במה שאמרו דממטה למעלה שיערו, ופרש"י (ד"ה ושיערו) שבתחילה נתנו בנר כרביעית, ואם לא סיפק היו מוסיפים עד חצי לוג.

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

אך ברש"י כת"י כתב שם פירוש אחר, דבלילה הראשון נתנו רביעית, ואם כבה באמצע הלילה, למחרת הוסיפו שמן, עי"ש.

וראיתי במקור חיים לנתיבות (בהג' על הט"ז סימן תר"ע ס"ק א') שכתב דרך בחנוכה יש הלכה דצריך שיהיה בנר שיעור שמן בשעת ההדלקה כיון דכבתה אין זקוק לה, משא"כ במנורה שבמקדש, עי"ש.

אך מפשטות דברי תוס' הרא"ש והב"י מבואר דאכן נתכוננו להדליק בכל לילה מעט שמן בלבד, ונקטו שעדיף להדליק מעט בכל לילה מלהדליק כשיעור בלילה אחד ולבטל המצוה לחלוטין בשאר הלילות, וגם אם כבה הנר לא היו מוסיפין בו שמן.

ובשו"ת זכר יהוסף להגאון רבי יוסף זכריהו שטרן (ח"א או"ח סימן ק"כ) הוכיח מזה דגם במצוות יש דין חצי שיעור, וכשם שחצי שיעור אסור מה"ת כך גם יש מצוה מסויימת בחצי שיעור. ומשו"כ עדיף לקיים חצי שיעור דמצוה במשך שמונה ימים מלקיים מצוה גמורה פעם אחת. (ובגוף שאלה זו אם יש דיני חצי שיעור במצוות האריכו האחרונים, עיין שו"ת שבות יעקב ח"ב סימן י"ח, וחק יעקב או"ח סימן תע"ג ס"ק כ"א, וכבר כתבתי במקום אחר (עיין מנחת אשר ויקרא סימן י"א) את הנלענ"ד בזה, דהעיקר דאין במצוות דין חצי שיעור, ואכמ"ל).

אך באמת נראה דאף אם יש דין חצי שיעור במצוות, אין לבטל מצוה גמורה אפילו פעם אחת כדי לקיים מצוה זו בחצי שיעור כמ"פ, דאל"כ מי שיש בידו כזית מצוה, עדיף שלא לאכלה תוכא"פ ויקיים מצוה גמורה פעם אחת, אלא יאכלנה טיפין טיפין שלא תוכ"ד אכילת פרס ויקיים מצוה דחצי שיעור כמ"פ, והלא אינו אלא משתגע, וע"כ דפשוט דהחייב במצוה צריך לקיימה בשלמותה ויצא יד"ח ולא יבטלנה כדי לקיים כמ"פ חצי שיעור.

ואף שלכאורה יש לחלק דשאני נרות המנורה דבכל לילה יש חיוב הדלקה, משא"כ בליל חג המצות שאין כל חיוב מצוה לאחר שיצא יד"ח, באמת נראה יותר דמה לן במה שיש חיוב, הלא בחצ"ש בלא"ה אינו יוצא יד"ח, ומצוה הלא יש אף לאחר שיצא יד"ח, וא"כ מה בין זל"ז.

אמנם לגבי נר חנוכה יש מקום לטעון דמי שיש בידו שמן שיש בו כדי להדליק יום אחד, עדיף טפי שיחלקנו כדי להדליק בקצת ממנו בכל לילה ולילה, דכיון שיסוד מצוה

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

זו משום פרסומי ניסא עדיף להדליק ולעשות פרסומי ניסא בכל לילה ויקיים חצי שיעור דמצוה, מאשר לקיים מצוה בשלימותה בלילה אחד ויבטלנה לגמרי בשאר הלילות ויתבטל לגמרי פרסומי"נ בלילות אלה.

אך באמת נראה אף בזה דודאי חייב אדם לקיים מצוה ולצאת בה יד"ח פעם אחת ועדיף לעשות כן, מאשר לעשות חצי שיעור אפילו הרבה פעמים, דחצ"ש לגבי מצוה גמורה בטלה לגמרי והוי כרשות לגבי מצוה. אך מ"מ פשוט דלגבי נרות מנורת המקדש ודאי שאין מקום לומר כנ"ל.

והנראה עיקר בדברי הרא"ש והב"י, דמה שצריך שהנר ידלק מערב עד בקר אין זה שיעור בעצם המצוה, אלא זמן מצות המנורה, דמצוה שידלק הנר מערב עד בוקר, אך באמת יש מצוה בכל שעה ושעה, וכל רגע ורגע שהנר דולק מקיים מצוה, ומה שאמרו תן לה מדתה אינו אלא דין מסויים ולא שיעור. תמצית הדבר דין זה דמערב עד בקר אינו כשיעור כזית מצה דאם אכל פחות מכזית אין כאן מצוה, אלא גדר זה הוי מעין מצות העינוי ביוה"כ, דהוי מערב עד ערב, דזה הזמן של הצום, ותוך זמן זה כל שעה ושעה הוי מצוה.

ונראה ראייה דאין זה גדר שיעור, שהרי בזבחים (פ"ח ע"א) ובמנחות (ז' ע"ב) מבואר דכלי שרת אין מקדישין אלא מלאין, ופרש"י שיהיה בהם השיעור הראוי. ולכאורה תמוה, איך חילקו את השמן לשמונה חלקים והלא השמן לא נתקדש בכלי, וכך יש להקשות במנחות פ"ט ע"א למ"ד ממטה למעלה שיערו, איך יצאו ביום הראשון יד"ח. וע"כ דאין זה גדר שיעור כלל, וכל שהשמן ידלק מערב עד בוקר הכלי מקדשו, ולא בכדי נקט רש"י שם כגון עשרון למנחה וג' עשרונים לפר, ולא נקט חצי לוג שמן למנורה.

אמנם לכאורה יש לדחות ראייה זו מדברי הב"י דאפשר דקודם מילאו נר אחד כדי לקדש את השמן, ואח"כ חילקו שמן זה בין שבעת הנרות. אך דבר רחוק הוא זה, ועוד דעדיין קשה ממנחות פ"ט, וע"כ דאין זה גדר שיעור כמבואר.

ולפי"ז נראה דאין כל עדיפות להדליק ביום א' מערב עד בוקר ובשאר הימים לא להדליק כלל, מאשר להדליק קצת זמן בכל לילה ולילה. בין כך ובין כך נעשתה המצוה בשעה שהנר דלק וביטלו מצוה כשלא דלק בזמן חיוב. וכהני המקדש ברוח קדשם קבעו שעדיף לקיים מצות הדלקת הנר במקצת הלילה בכל יום ויום מאשר לקיימה כראוי ביום א' ולבטלה בשאר הימים, ודו"ק בכ"ז כי הדברים עמוקים.

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

ושו"ר בחי' הגרי"ז (זבחים י"א ע"ב) שנסתפק בשאלה זו אם מערב עד בוקר הוי גדר שיעור או זמן המצוה. והביא ראיה דהוי שיעור ממה שצריך חצי לוג אף בלילות הקצרים.

אך אפשר שאינו אלא תקנ"ח ששיערו בלילות הבינוניים כדי למנוע טרחה וטעות ע"י השערה בכל לילה ולילה לפי ארכו.

אך יש לעיין עוד בזה ממנחות פ"ח ע"ב ב"נר שכבתה נדשן השמן נדשנה הפתילה, כיצד עושה, מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה". ומבואר שם דנותן בה שמן כמדתה הראשונה וברש"י שם דאף אם כבה באמצע הלילה נותן בה חצי לוג. ומשמע מזה לכאורה דהוי שיעור, וצ"ע עדיין.

ג

עוד כתב הבית יוסף וכן כתב הרא"ש דכאשר מילאו את הנר מן הפך נשאר הפך מלא כבתחלה, וזה היה הנס. ותמה הפר"ח דא"כ לא היה כל נס ביום האחרון, דבליל ז' נשאר הפך מלא שמן ונמצא שביליל ח' לא היה כל נס.

ונראה בדעת הבית יוסף דבשני פנים עשו חכמים זכר לנס זה, ביום הראשון משום שבו זכו לעצם הנס של ריבוי השמן וביום השמיני שבו הדליקו את שמן הנס, ואף שהנס נעשה ביום ז', מ"מ תכלית הנס היתה כדי שיהיה שמן להדליק ביום השמיני, ומשו"כ תיקנו זכר להדלקה בנס, ודו"ק כי פשוט הוא.

ויש מן האחרונים שדנו אם שמן שבא לעולם ע"י נס כשר להדלקה, ושמא אין זה שמן זית כיון שלא יצא מן הזיתים. וראיתי שכך הביאו בשם הדברי חיים שהעיר בד"ז.

אך באמת איבעיא לן במנחות ס"ט ע"ב בחטים שירדו בעבים אם כשרים למנחות ובתוס' פירשו דמיירי בחטים שנבראו בנס, ואעפ"כ לא נסתפקו אלא אם הוי בכלל ממושבותיכם, אבל ברור כשמש דהוי בכלל חטה, הרי דכיון שמצד המציאות חטה היא בטעמה ובריחה ובכל מהותה הוי בכלל חטה אף שנברא בנס וכך גם לגבי שמן זית.

ואף שעדיין יש לדון דשמא אין זה כתית כיון שלא נכתת, אך גם בזה נראה יותר דאין הכתיתה מצות הגברא, וכל עיקר עניינה בטיב השמן, וכיון שבנס היה השמן מזוקק שבעתיים כאילו כתית הוא וכשר השמן להדלקה.

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

ובמק"א דנתי גם במה דמבואר בסנהדרין נ"ט ע"ב בשני ירכי בהמה שירדו מן השמים וכן בבשר חמור שירד מן השמים, ואמרו דע"כ טהור הוא דאין דבר טמא יורד מן השמים, אך מ"מ פשוט דיש באלה דין בשר, ועיין עוד במש"כ הרד"ק (מלכים ב' פ"ד ז') בשמן שנתרבה בכלים בדרך נס דאשת עובדיה שאלה את אלישע הנביא אם חייב במעשרות, ואכמ"ל.

אך באמת תמה אני על קושיות מעין אלה, והלא הנס נעשה בשמן שבמנורת המאור, הרי שמן השמים נקבע ומפי הגבורה שידליקו בשמן זה ומה יש לדון אחר מדותיו של הקב"ה, אלא פשוט שאין כ"ז אלא בדרך דרוש, וכמ"ש דרוש וקבל שכר.

ד

ועוד כתב התוס' הרא"ש דבאמת מילאו את הנר ביום הראשון אלא שלא כלה אלא שמינית שבנר וכך בכל יום ויום, ונמצא שהנס היה בכל שמונת הימים.

ולכאורה תמוה, דהלא במנחות (פ"ח ע"ב) אמרו "נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה". הרי דאין להשתמש לא בשמן ולא בפתילה שנשתירו אלא הוי דשן. וראיתי בפני יהושע בשבת שם שאכן כתב דע"כ א"א לומר שהנס היה במה שנשאר שמן בנר שהרי א"א להשתמש בו.

ולענ"ד נראה דכיון שראו נס מן השמים שדלק בדיוק שמינית שבנר, ע"כ אין זה שיריים ודשן, דמן השמים היה שרק שמינית שבנר היא שמנו של כל לילה ולילה, כך נראה פשוט ודו"ק.

ובבית יוסף כתב קצת בסגנון אחר "שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה". הרי שהנרות נשארו מלאים ואף שמינית לא כלתה, ונעשה בהם נס כמו בסנה שהיה בוער באש והסנה איננו אוכל.

וראיתי בשפת אמת במנחות (שם) שכתב שהמנורה דלקה כל שמונה ולא נכבית וכל שלא נכבה אין דשן, וגם אסור לכבותו. וכך הביא מזית רענן על הילקוט דאסור לכבות נר שלא נכבה מאליו. אך מדברי רש"י (מנחות פ"ט ע"א ד"ה ושיערו) למ"ד מלמעלה למטה מבואר שמותר לכבות, ולא הכריע השפ"א בזה, עי"ש.

בקושיית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

ולפי"ז ניהא טפי דאין בזה כל דין דשן דכיון שלא כלה השמן כלל אין כאן שיריים, ודו"ק בזה.

ה

ודבר תימה ראיתי בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סי' ע"א) דכיון שאסור לעשות מנורה בת שבעה קנים כמבואר בר"ה (כ"ד ע"א) ובשו"ע יו"ד סימן קמ"א, תיקנו שמונה ימים, עי"ש.

ותמיהני, וכי צריך להדליק במנורה, והלא לא צריך אלא שמונה נרות ואין צריך כלל מנורה, ואף אם ירצה להדליק בפמוט אפשר להשתמש בשמונה פמוטות שכל אחד מחזיק נר אחד או כל מספר אחר של פמוטות, והעיקר שלא יעשו פמוט בעל שבעה קנים.

ובכלל תמוה לומר שתיקנו ליל נוסף שאין בו ממש ואין בו סיבה מהותית רק כדי שלא יכשלו מתוך חוסר ידיעה באיסור שלא לעשות במתכונתו. כך נראה פשוט בעיניי לז"ד הדרת גאונו של בעל השו"מ.

ו

והאמת אגיד, את הנלענ"ד בהתבוננות למה לא עלתה כל עיקר שאלה זו על שלחנם של רוב רבותינו הראשונים מפרשי הש"ס, והלא שאלה זו כ"כ פשוטה ויסודית למה לא שאלוה רש"י, בעלי התוס', הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והר"ן, וכן גדולי אשכנז, תרוה"ד, המהרי"ל, האגור והאור זרוע, שהעירו והאירו כל פנה ופנה שבכל סוגיה וסוגיה. (ויש שהביאו שגם המאירי דן בשאלה זו, ובאמת טעות בידם, דאין המאירי שואל אלא למה אומרים הלל בכל שמונת הימים, דהלא הלל זה על הנס נאמר ולא היה הנס שמונה ימים, עי"ש).

ונראה שלא ראו בזה תימה כלל, דאין כל הכרח ששמונת הימים הם משום שמונה נסים, או משום שהנס נעשה בכל שמונת הימים הנ"ל, אלא עצם מצות הדלקת נר חנוכה משום נס פך השמן, ושמונת הימים הם כנגד שמונה ימים שהדליקו מפך זה. וכך נראה מפשטות לשון חז"ל "ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כה"ג ולא היה בו להדליק אלא יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה". הרי שכנגד שמונה ימים שהדליקו

בקושיית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

מן הפך קבעו שמונת ימי חנוכה. ודו"ק בזה היטב, כך היה נלענ"ד לבאר סתימת רוב רבותינו הראשונים.

ומה מאד שמחתי בראותי שוב את המפורש במגילת תענית ראייה גדולה לדברי. דהנה במג"ת כתב בחנוכה "כשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים... ונעשה בו נס והדליקו שמונה ימים... ומה ראו לעשות חנוכה שמונה ימים, והלא חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעה ימים... וכן מצינו בחנוכה שעשה שלמה לא עשה אלא שבעה ימים... ומה ראו לעשות חנוכה זו שמונה ימים, אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקין בו שמונה ימים".

(וכבר כתב רש"י (עירובין ס"ב ע"ב ותענית ט"ו ע"ב) דמגילת תענית קדמה למשנה, והמה דברי חז"ל הקדומים ביותר).

ואף שפירשו את שמונת הימים כנגד שמונת ימי חנוכת המזבח ולא כדברינו הנ"ל, מ"מ חזינן דלא משום שמונת ימי נס פך השמן אמרו.

הרי דאף שעצם מצות הנר ודאי משום נס פך השמן היה, הטעם שתיקנו שמונה ימים אינו אלא משום שאכן חנוכת המקדש ע"י מתתיהו ובניו ארכה שמונה ימים, וכנגדן תיקנו חכמים שמונה ימים, ופשוט הוא. (ובהמשך דברי המג"ת נסתבכו האחרונים אך אין זה ענין לני"ד).

ועוד ראיתי בחידושי רבינו יהונתן מלוניל בשבת (כ"א ע"ב) שכתב דתיקנו שמונה ימים לחנוכה כנגד שמונת ימי החג ולא שבעה ימים כחג המצות מחביבות הנס, דלא מצינו בתורה יו"ט ומועד למעלה משמונה ימים.

ובספר ארחות חיים (הלכות חנוכה) ובכלבו (סימן מ"ד) כתבו בשם בעל העתים דשמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימי מילה המה, לפי שהיונים גזרו לבטל מהם מצות מילה, עי"ש. ובכד הקמח (ערך נס חנוכה) כתב דבר פלאי דתיקנו שמונת ימי חנוכה על שם חנוכת ביהמ"ק ודברים רבים שבמקדש תלויים במספר שמונה כמו שמונה בגדי כה"ג ושמונה כלי שיר ועוד, עי"ש.

הרי לך אף מדבריהם דאין שמונת הימים משום שמונת ימי הנס אלא כנגד ענינים שונים במספר שמונה.

בקושיית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

אמנם יש להעיר מהמבואר בשבת (כ"ג ע"א) אמרו "אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך שתים, ומדליק מברך שלש. מכאן ואילך מדליק מברך שתים, ורואה מברך אחת. מאי ממעט, ממעט זמן. ונימעוט נס, נס כל יומי איתיה". ומלשון זה משמע לכאורה דאכן היה נס בכל יום ויום וכנגד הנס שבכל יום עמנו תיקנו שמונת ימי חנוכה, ונראה לכאורה שזה מקור להבנת הרא"ש והבית יוסף. אך ראה מש"כ שם רש"י "כל יומי איתיה, שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך". הרי שכל ענין שמונת הימים שמדליקין זכר לנס פך השמן אינו אלא משום שכל שמונה הדליקו מן הפך.

ודו"ק בכ"ז כי נכון הוא.

ז

הנה ידוע הדו"ד שהיה בין מרגן ורבנן הגר"ח מבריסק וכ"ק האדמו"ר האמרי אמת מגור. ושתי גירסאות יש במעשה.

בספר לקוטי יהודה (פרשת תצוה) להרב רי"ל היינה שהיה נכד האדמו"ר מגור הביא את דברי המדרש תנחומא (תצוה) שרבי חנינה סגה"כ העיד שהמנורה בביהמ"ק דלקה מר"ה עד ר"ה, וכתב שהגר"ח שאל להגרא"מ וכי איך קיימו את מצות הדלקת הנר. ותירץ האדמו"ר זצ"ל שהוסיפו שמן בכל יום, וכשם שהמוסיף שמן לנר דולק בשבת חייב משום מבעיר כמבואר בביצה (כ"ב ע"א), כך גם מקיים את מצות הדלקת הנר, עי"ש.

אך בבית בריסק מספרים שכ"ק האדמו"ר שאל את הגר"ח שאלה זו, והציע לפני הגר"ח תירוץ זה, והגר"ח אמר דאין מצוה להדליק את הנר שבמקדש אלא המצוה שידלק הנר. ובאמת כך מבואר בחי' הגר"ח על הרמב"ם בביאת מקדש (פ"ט ה"ז) וכ"כ החזון איש (מנחות סימן ל' אות ח') ועיין מה שכתבתי בזה במנחת אשר במדבר (סימן ט"ו).

ובאמת נראה דאין לדמות כלל הא דשבת להדלקת המנורה, דבשבת חייב משום מבעיר ואין בין הנותן אש בעצים ובין הנותן עצים לאש לגבי מלאכת מבעיר, אבל במנורה אין המצוה אלא בהדלקת המנורה, ומשמעות הדלקה אינה אלא ביצירת האש וחדושה, והמוזין שמן לנר אמנם מבעיר אבל אינו מדליק, ודו"ק בזה.

בקושית הבית יוסף על שמונת ימי חנוכה

ומשו"כ נראה גם לדחות את מש"כ הגרא"מ מפינסק להקשות על מש"כ הרא"ש בשבת פ"ב סימן ז' שכתב דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיהיה כשיעור שמן בנר בשעת ההדלקה ואם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן כדי שיעור, לא יצא יד"ח. והקשה בהגהות הגרא"מ הורביץ מפינסק על הרא"ש שם דהלא המוסיף שמן לנר חייב משום מבעיר כמבואר בביצה, וא"כ בעצם הוספת השמן כשיעור יוצא ידי הדלקה, וכבר ביארנו דאף דהוי מבעיר אין זה מדליק, וז"פ.

ושו"ר במקראי קודש להגרצ"פ פראנק לחנוכה סימן ז' - ח' שהביא מכת"ע הבאר שהגר"ח שאל והאמר"א תירץ כנ"ל, והביא עוד כדברינו, עי"ש.

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר זרננים

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר זרננים

ידועה קושית הבית יוסף בסימן תר"ע מדוע קבעו חז"ל להדליק נרות שמונה ימים, והלא בפך השמן שנמצא היה בו כדי להדליק יום אחד בדרך הטבע והנס לא היה אלא לשבעה ימים, ואם כן מן הראוי להדליק שבעה ימים בלבד כנגד שבעת ימי הנס.

מאות תירוצים נאמרו ונכתבו על קושיא זו מימות רבותינו הראשונים (המאירי ותוספות הרא"ש בשבת כ"א ע"ב) ועד אחרוני האחרונים, בפשט, ברמז, בדרש ובסוד. אך מכל התירוצים הרבים חביב בעיני ביותר תירוץ פשוט שאמרתי בשחר נעורי ולאחר מכן מצאתיו בסגנונות שונים במקורות רבים.

הנה כבר כתב אדוננו הרמב"ן בסוף פרשת בא בבואו לבאר חשיבות זכירת יציאת מצרים ש"מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם".

מיסודות האמונה הטהורה לדעת ולהבין ש"אין עוד מלבדו". "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" (רמב"ם, הלכות יסודי התורה פ"א ה"א), וכל הכוחות כולם אינם אלא רצונו הפשוט ית"ש.

וכך לימדנו הרמב"ם בעיקר הראשון מי"ג עיקרי האמונה אשר לו "אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים". כל המעשים כולם, אף אלה העניינים הנעשים ע"י כוחות הטבע הנפלאים והעצומים, ונראים כאילו מאליהם נעשים בכח פנימי הטבוע בהם מימות עולם, כולם אינם אלא רצונו ית"ש, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

הרמב"ם והרמב"ן אבות החכמה כולה, לא מן הבטלנים היו. אנשי

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר זרננים

אשכולות אלה שלא היו כמותם בתורה ובחכמה, כלילי המעלה והשלמות בפילוסופיה ברפואה ובכל המדעים כולם, ידעו גם ידעו שהעולם מתנהל בחוקיות מופלאה ובסדר מופתי שכאילו נגזר מראש. הם שבאו להאיר את עינינו בהבנה פשוטה שכל אלה הכוחות הנפלאים רצון ה' הפשוט המה. קיימים הם משום שנבראו ע"י יוצר בראשית המקיים אותם תמיד שהרי הקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

לפני יותר משלש מאות שנה דרש בלונדון הרחוקה אחד הרבנים, הרב דוד ניטו, שהטבע וה' יתברך הכל אחד ועל דא אפקוהו מבי מדרשא, ויצאו עליו עוררין לאמור שדיבר סרה על ה'. הדברים הגיעו לפני גאון ישראל החכם צבי ששכן באמסטרדם ובשו"ת חכם צבי ח"א סימן י"ח נדרש לשאלה זו וכתב לחזק דבריו ולאמצם דהלא "הקב"ה משיב הרוח והוא יתברך מוריד גשמים וטללים מזה מוכרח שהקב"ה עושה כל אותן הענינים כו' ולא יפקפק בזה אלא מעקש ומהתל", עיי"ש.

וראה רבינו בחיי (בראשית ב' ד') ששם אלקים מורה על הטבע ושם המיוחד מורה על קדמותו ומציאותו יתברך ועי' בדבריו הנפלאים של בעל השפתי כהן מתלמידי האר"י הקדוש על בראשית א' כ"ז וכדי שלא יחשוב אדם לפי שנברא העולם בדין א"כ ראוי הוא ובדין הוא שיהיה כך בטבע שכן אלקים בגימטריה הטבע לכן אמר "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים".

התנא הגדול רבי חנינא בן דוסא שהיה פועל ישועות בקרב הארץ בצדקתו ובתפילותיו הזכות (עיין ברכות ל"ג ע"ב – ל"ד ע"ב), ונקרא ע"י חז"ל "איש מעשה" (סוטה מ"ט ע"א), כשבאה לפניו בתו והתלוננה שאין בידה שמן להדליק את הנר לכבוד שבת אמר לה "בתי מאי אכפת לך, מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק" (תענית כ"ה ע"א).

לא מן הנס יש להתפעל, הלא נסים ונפלאות היו מעשים בכל יום בביתו ובסביבתו של התנא הגדול הזה, אלא מן הלשון הנשגבה יש להתפעל. אצל רבי חנינא בן דוסא הדברים פשוטים, אין בין שמן לחומץ ולא כלום. וכי מי אמר לשמן וידלוק, וכי מעצמו הוא דולק, הלא "אין

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים

בהם טבע ומנהגו של עולם", הלא "הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", ואין הטבע כולו אלא רצון עליון בלבד. וא"כ "מאי אכפת לך, מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק".

וכאשר מדליקים אנו נרות חנוכה זכר לנס פך השמן שדלק שמונה ימים מתחזקים אנו בדברי אדונינו הרמב"ם והרמב"ן ודבריו הנשגבים של רבי חנינא בן דוסא מאירים את דרכנו, ומרגישים אנו שאין בין היום הראשון ליום השמיני ולא כלום, ומי שאמר לשמן וידלוק יום אחד יאמר לשמן וידלוק שמונה ימים. ומשום כך מדליקים אנו שמונה ימים, יום אחד כנגד הנסים הנסתרים ושבועה ימים נוספים כנגד הנסים המפורסמים.

בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

